

(lesson observation) дозволяється всім присутнім. Стажистові, який проводить урок, пропонується пам'ятка №1, згідно якої проводиться аналіз і самоаналіз уроку; пам'ятка у простій формі концентрує увагу на головних етапах уроку; обговорення проведеного уроку (post-visit observation conference) — до його складу входять самоаналіз та його аналіз присутніми.

Другий цикл відповідає другому тижню роботи стажиста в школі й складається з тих самих етапів, що й перший. Стажистові, який веде урок, і всім присутнім на уроці видається пам'ятка №2, що є ускладненим варіантом самоаналізу і аналізу уроку, підводить до всебічного аналізу навчально-методичної діяльності студента-практиканта і учнів на уроці.

Третій цикл передбачає проведення стажистом уроків протягом тижня без спостерігачів. Це так званий самостійний тиждень (self-assessment week). Для проведення самоаналізу уроків студент-практикант одержує пам'ятку №3 (найскладніший варіант пам'ятки) і повинен наприкінці тижня подати такий самоаналіз у письмовому вигляді викладачеві коледжу, який керує практикою.

Четвертий цикл — оцінювальний. На цьому етапі робляться висновки про якість проведених уроків, виявляються прогалини в підготовці студента до самостійної роботи в ВНЗ, вказуються шляхи ліквідації цих прогалин, накреслюються напрями для самостійної роботи [3, 75-78].

Таким чином, акцент у підготовці педагогів все більше зміщується у бік підвищення рівня професіоналізму випускників, відповідальності за результати своєї праці, наближення змісту підготовки до потреб школи.

Література:

1. ШаликЗ.М. Проблема формування особистості вчителя школи в процесі педагогічної практики // Психолого-педагогическая подготовка учителя иностранного языка в условиях перестройки школы: Сб. науч. трудов / Под общей редакцией Н.Б.Евтуха. – К.: КГПИИЯ, 1990.– С.96-104
2. Базуріна В. М. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у Великій Британії: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01; – Житомир, 2006.. – 343 с. – Бібліогр.: с. 191 – 217.
3. Рогова Г. В., Тилене Л. П. О профессионально-методической подготовке учителей в Великобритании // Иностр. языки в школе.– 1991.–№3.–С.75-78.

УДК 371. 3

К.А. Ліневич

РОЛЬ АРТИСТИЗМУ ВЧИТЕЛЯ У СТВЕРДЖЕННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Анотація. У статті розглядається роль артистизму вчителя у ствердженні педагогічної майстерності.

Annotation. The article tells about the role of artistry of teacher is examined in assertion pedagogical trade.

Аннотация. В статье рассматривается роль артистизма учителя в утверждении педагогического мастерства.

Одне з центральних місць у навчальному процесі взагалі і в роботі з обдарованими дітьми зокрема займає творча індивідуальність педагога. Здатність

управляти цим процесом є свідченням високого інтелектуального і духовного рівня вчителя, його професійної компетентності і артистизму.

Підготовка до вчительської праці є складною системою, яка включає багато компонентів. Перш за все учитель сам має бути творчою особистістю, а його завданням – формування творчої особистості учня. У зв'язку з цим великого значення набуває підготовка творчого вчителя. Зазначимо, що процес підготовки майбутнього вчителя за своєю сутністю є процесом формування педагогічної майстерності, бо тільки майстер, митець може бути справжнім учителем. Вважається, що особа, яка пройшла курс спеціального професійного навчання, підготовлена до виконання певного виду праці, тобто професійно підготовлена. Професійний рівень підготовки В.Моляко ділить на два підрівні – професійний та професійної майстерності. Професійний – це рівень, який характеризує можливість здійснювати конкретну діяльність завдяки спеціальній навченості та певному досвіду виконання; якщо цей досвід є істотним і діяльність працівників відзначається ще й високою якістю, творчим підходом, тоді є й буде рівень професійної майстерності [7, 8].

Приділяючи значну роль творчості та педагогічній майстерності вчителя в роботі з обдарованими дітьми, ми поставили за мету з'ясувати, як у психолого-педагогічній літературі представлена роль артистизму вчителя у ствердженні педагогічної майстерності.

Значну роль підготовці вчителя приділяв К. Ушинський: „Щоб бути на висоті свого визнання, вчитель має бути всебічно підготовленим”. Звертаючи увагу на питання професійної підготовки вчителя, він підкреслював, що спеціальна підготовка є лише однією з необхідних передумов успіху шкільного навчання й виховання. Адже скільки напруги, досвіду, енергії необхідно вчителю для того, щоб кожний його урок зробив на учнів розвиваючий та виховуючий вплив [11, 22].

П. Блонський, порівнюючи сучасну й нову школу, відзначає, що сучасна школа повідомляє дітям істини, які недоступні їх свідомості, і тому вони засвоюються на віру, що в сучасній школі вчитель – людина, яка відбуває обов'язок і культурна одиночка. На відміну від сучасної, новій школі притаманні такі ознаки: нова школа – школа людяності. Людське життя та соціальна праця – ось предмети, на яких переважно вправляється думка дитини і її творчість; нова школа виходить з природничого органічного розвитку істини із примітивної свідомості дитини; нова школа – школа життя й творчості самого вчителя [1, 41].

Деякі вчені розглядають питання про співвіднесення мистецтва й теоретичних знань у педагогіці (П. Блонський, І. Зязюн, В. Шаталов).

На схожість акторських та педагогічних здібностей вказували у свій час А. Макаренко, К. Станіславський, В. Кан-Калик та ін. Уявлення про педагогіку як про творчу науку зустрічаємо в історії освіти та педагогічній думки, починаючи з давнини. Великого значення В. Шаталов надає володінню вчителем майстерністю, мистецтвом викладання навчального матеріалу. Учень буде захоплений розповіддю вчителя, якщо матеріал викладається із натхненням, почуттям. У книзі „Точка опори” відомий педагог розповідає про експериментальну методику, яка дає можливість кожному учню максимально реалізувати свої можливості. Вчитель-новатор пише: „Урок – це театр одного актора. А володіти акторською майстерністю вчителю треба досконало. І виразність мови, інтонації і сила голосу, і жести, і паузи, і погляд, і миттєвість реакції, і імпровізація – все має значення, підтримуючи інтерес до уроку з першої хвилини до фіналу. Без повчань, жестом,

паузою, поглядом учитель може володіти класом, виразити своє ставлення до того, що відбувається. Цей емоційний фон олюдноє урок, підсилюючи і навчальний і виховний ефект” [12, 113].

В. Сорока-Росинський так пише про вчителів-„артистів”: „Історія на їхніх уроках схожа на серію захоплюючих фільмів, географія на подорож по чудових країнах, а природознавство дозволяє школяреві відчувати себе Тарзаном або Мауглі серед дружніх або ворожнечих йому звірів. Такі вчителі уроки проводять так, що у них і повтор пройденого, і вивчення нового матеріалу зливаються якимось зовсім органічно, клас нагадує симфонічний оркестр, де під керівництвом диригента кожен інструмент веде свою партію, ніхто із музикантів не буває забутий і де сам диригент час від часу грає лейтмотив [2, 43].

У творах Й.-Г. Песталоцці часто зустрічаються вирази: „мистецтво виховання”, „мистецтво освіти”, „ мистецтво формування мислительних здібностей” тощо. У своїй праці „Лебединая песня” великий педагог пише: „Якщо рух природи у розвитку людських сил наданий собі, розвиток рухається повільно, походить із чуттєво-тваринного в людині і цим чуттєво-тваринним гальмується. Руху природи належить піднятися до розвитку в людині людських властивостей. Це припускає, з одного боку, допомогу розумної любові, чуттєво обмежений зародок якої закладено в нас у вигляді інстинктивно батьківського, материнського, братського почуття, а з іншого – розумне використання мистецтва виховання, яким людство оволоділо упродовж тисячоліття [8, 213-214].

Піднімаючи питання про артистизм учителя, О. Булатова розглядає урок як важливий відрізок життя дитини, як той час, упродовж якого дитина може стати краще, добріше, людяніше, піднятися над собою. Урок треба провести так, щоб діти навчилися творити, захотіли стати досконаліше. Художні елементи відкривають нові можливості поглибленого проникнення у суть явищ, створюють більш досконале уявлення про світ і людину. Тут моделюється ситуація творчості [2, 50, 53-54].

Про роль учителя у захопленні учнів навчальним матеріалом влучно сказала М. Лещенко: „Учитель доброзичливо ламає стіну відчуження, говорить слова, що знаходять відлуння у дитячих душах. І тоді між учителем і учнями наче пробігає якийсь струм, що єднає їх, творить одне, нерозривне ціле. Уміння зачаровувати учнів, захоплювати їх навчальним матеріалом, подавати інформацію в яскравій емоційно-образній формі – це велике щастя для вчителя, це найвищий прояв його педагогічної майстерності”. Не випадково сутність педагогіки все частіше трактується нині як триєдність науки, мистецтва і любові [6, 19].

На думку М. Лещенко, педагогічна майстерність передбачає пошук шляхів підвищення позитивного енергетичного потенціалу поля пізнавальної активності. Йдеться про мобілізацію психічних (інтелектуальних і почуттєво-емоційних) ресурсів кожного студента, їх організацію на навчання. Важливо пам’ятати, що психічна енергія кожної людини множитья від радісної, мажорної, творчої праці, легше долаються труднощі, вищі почуття душевного комфорту. Дослідниця підкреслює, що головне завдання викладача полягає не стільки в безпомилковому вивченні і в точній передачі змісту навчального матеріалу (краще за вчителя це зробить комп’ютерна програма), як у вмінні „одягнути” суху інформацію „у живу одягу слова”, яскраві барви і трепетні почуття, зробити її привабливою і особливо значущою для студента [5, 65, 67].

М. Солдатенко також вказує на схожість акторських та педагогічних здібностей: „Педагог-майстер –це актор, який розіграє інституціоналізоване знання, персоніфікує його і „прикрашає” його життєвим контекстом, заражаючи учнів інтересом до оточуючого світу і світу знань у тому числі” [10, 121].

Лише вчитель, який добре володіє основними фундаментальними знаннями науки, предмету, якого він навчає учнів, може ефективно використовувати фактичні знання як піднесений до рангу мистецтва залучення дидактичного матеріалу [9, 131].

Точку зору В. Пилипчука поділяє М. Козій, який підкреслює, що „Педагогічне мистецтво – це процес, що є рушієм освіти як соціального явища, в якому виявляється досконале володіння педагога всією сукупністю психолого-педагогічних і предметних знань, умінь і навичок, поєднаних з професійним захопленням, розвинутих покликанням і педагогічним мисленням та фаховою інтуїцією, морально-естетичним ставленням до життя з глибокою переконаністю і твердою волею.

Педагогічна майстерність – це частина педагогічного мистецтва, що проявляється у досконалому володінні педагогом (вчителем, викладачем) методами і прийомами всім арсеналом фахових умінь і навичок, завдяки яким забезпечується практичне втілення педагогічного мистецтва з одночасним формуванням позитивної особистості” [3, 156].

В. Крижко стверджує: „Як правило, творчо працюючий учитель здатний прогнозувати і програмувати свою діяльність, впроваджувати інновації, елементи дослідницької діяльності, втілюючи творчий задум, бачити проблему, генерувати ідеї і мати здатність до творчого саморозвитку. Цінність такої роботи полягає ще й у тому, що творчий учитель знаходиться в особливому емоційному стані, має емоційну гнучкість, переживає радість творчих відкриттів, його частіше супроводжує успіх”. Результати педагогічної творчості виявляються в перетворенні вчителем своєї діяльності через пізнання власної творчої індивідуальності. Нестача творчих здібностей серйозно підриває ефективність роботи педагогічних працівників. Дехто з учителів думає, що особисто їм і не вистачає такої здібності, що взагалі ця здібність рідко зустрічається в практиці. Такий погляд на творчу здібність сам по собі є нетворчим. На думку В. Крижко, кожен педагог потенційно володіє творчими здібностями, треба тільки знайти їх у собі, подолати психологічні перешкоди, які обмежують їх розвиток, оволодіти методами творчої діяльності [4, 233].

Як бачимо, сутність і структура педагогічної майстерності, творчості та артистизму вчителя є предметом дослідження багатьох учених. Педагогічна майстерність викладача стверджується через творчість, артистизм. Тому вищі навчальні заклади мають готувати творчого вчителя, який буде спроможний формувати творчість в учня.

Література:

1. Блонський П.П. Избранные педагогические и психологические сочинения в 2-х томах. Т. 1. / Под ред. А.В. Петровского. – М.: Педагогика, 1979. – 304 с.
2. Булатова О.С. Искусство современного урока: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / О.С. Булатова. – М.: Изд. Центр „Академия”, 2006. – 256с.

3. Козій М.К. Громадянськість і педагогічна майстерність викладачів професійно-технічних навчальних закладів / Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти: Монографія. – К.: 2003. – 246 с. (С. 151-177).
4. Крижко В.В. Антологія аксіологічної парадигми управління освітою. Навч. посібник. – К.: Освіта України, 2005. – 440 с.
5. Лещенко М.П. Теоретико-методологічні основи педагогічної майстерності викладача професійної школи в умовах сучасного соціуму / Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти: Монографія. – К.: 246 с. (С.62-82).
6. Лещенко М. П. Як підняти викладання в школі до високого рівня мистецтва // Обдарована дитина.–№8, 2004.– С. 17-22.
7. Моляко В.О. Психологічна готовність до творчої праці .– К.: Т-во „Знання УРСР”, 1989.–48с. (Сер. 7 „Педагогічна”; №9).
8. Песталоцци Й.-Г. Лебедина песня // Избр. пед. соч.: в 2-х т. – Т.2. – М.: Педагогика, 1981. – 416 с.: Библиогр. С. 406-414.
9. Пилипчук В.В. Поглиблення професійних знань як умова розвитку педагогічної майстерності викладача / Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти: Монографія. – К.: 2003. – 246 с. (С. 124-150).
10. Солдатенко М.М. Проблеми професійно-технічного навчального закладу / Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти: Монографія. – К.: 2003. – 246 с. (С. 110-123).
11. Ушинский К.Д. Педагогические сочинения в 6-ти т. – Т.1 / Сост. С.Ф. Егоров. – М.: Педагогика, 1988. – 416 с.
12. Шаталов В.Ф. Точка опоры. – М.: Педагогика, 1987. – 160 с.

УДК 371. 4

В.В. Макаруч

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОДУКТИВНОЇ ПРАЦІ УЧНІВ У СУЧАСНИХ НОВАТОРСЬКИХ ШКОЛАХ УКРАЇНИ

***Анотація.** В статті розглядається сучасний досвід організації продуктивної праці у загальноосвітніх школах окремих регіонів із традиційними центрами художньо-промислового виробництва.*

***Аннотация.** В статье рассматривается современный опыт продуктивного труда в общеобразовательных школах в отдельных регионах с традиционными центрами художественно-промышленного производства.*

***Annotation.** The article deals with the up-date experience of productive labour organization at secondary comprehensive schools of some regions with traditional centres of art handy-craft production.*

Трудова діяльність людини поряд із суспільними відносинами, духовною культурою і матеріальним виробництвом, причиною й наслідком якого вона є, відіграє важливу роль у розвитку цивілізованого суспільства. Цим зумовлена об'єктивна необхідність в удосконаленні трудової підготовки учнів загальноосвітньої школи, переорієнтації ставлення до такої підготовки, оскільки помітною є тенденція відчуження учнів від праці. На гальмування практичної підготовки учнів до праці значною мірою впливає скорочення навчального часу, відведеного на трудове навчання; це, в свою чергу, знижує ефективність її впливу